

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจการดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือค้างของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยศึกษาถึง สภาพทั่วไปเกี่ยวกับหนังสือค้าง สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะหนังสือค้าง การดำเนินงาน และการแก้ปัญหาหนังสือค้างของห้องสมุดดังกล่าว ด้วยการศึกษาสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ช่วงเวลาที่ผ่านมา วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Document research) เป็นการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และการดำเนินงานเกี่ยวกับปัญหาหนังสือค้างของห้องสมุดต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหนังสือค้างของห้องสมุดในต่างประเทศค้นคว้าได้จากสิ่งพิมพ์ ได้แก่ บทความในวารสาร เนื้อหาจากหนังสือ นอกจากนี้ยังได้ค้นหาข้อมูลบรรณานุกรมจากฐานข้อมูลบริษัท DIALOG International Service จำกัด ด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำหรับการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาหนังสือค้างในประเทศนั้น ไม่สามารถค้นคว้าได้โดยตรง โดยทางสิ่งพิมพ์ เนื่องจากไม่มีการตีพิมพ์บทความหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวของห้องสมุดในประเทศออกเผยแพร่ การศึกษาค้นคว้าจากสิ่งพิมพ์จึงเป็นไปในลักษณะการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อปัญหาหนังสือค้างของห้องสมุดต่าง ๆ ในประเทศไทย จากวารสาร วิทยานิพนธ์ และเอกสาร

2. การวิจัยภาคสนาม (Field research) เป็นการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และการดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือค้างของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ด้วยการสอบถามและสัมภาษณ์ หัวหน้าหน่วยงานทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ทั้งด้วยตนเองและใช้แบบสำรวจความถี่ไปกับแบบสอบถาม โดยจัดส่งแบบสอบถามไปยังประชากรภายในขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ โดยทางไปรษณีย์และจัดส่งด้วยตนเอง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยภาคสนาม ประชากรที่ใช้คือ หัวหน้าหน่วยงานท่ามัครราชการและจัดพิมพ์หนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในภาครัฐทุกแห่ง ทั้งที่เป็นห้องสมุดกลาง ห้องสมุดคณะ และห้องสมุดเฉพาะที่มีฐานะเทียบเท่าห้องสมุดคณะในสังกัดมหาวิทยาลัยในภาครัฐ สำหรับห้องสมุดคณะและห้องสมุดเฉพาะที่มีฐานะเทียบเท่าห้องสมุดคณะ เป็นห้องสมุดที่อยู่ในระบบการบริหารแบบเอกเทศ (Decentralization system) เท่านั้น จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งสิ้น 65 แห่ง โดยแยกเป็นห้องสมุดกลาง 26 แห่งและห้องสมุดคณะ/ห้องสมุดเฉพาะที่มีฐานะเทียบเท่าห้องสมุดคณะ 39 แห่ง รายชื่อห้องสมุดต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ลำดับที่
ห้องสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ	1
ห้องสมุดคณะครุศาสตร์	2
ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์	3
ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์	4
ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์	5
ห้องสมุดคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	6
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์	7
ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์	8
ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์	9
ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์	10
ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์	11
ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์	12
ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	13
ห้องสมุดคณะสัตวแพทยศาสตร์ (รวม เข้ากับห้องสมุดและศูนย์เอกสารการสัตว)	
ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์	14
ห้องสมุด ดร.พรณีมี สาคริก (ห้องสมุดสถาบันภาษา)	15
ห้องสมุดและศูนย์เอกสารการสัตว	16

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ต่อ)	ลำดับที่
ห้องสมุดสถาบันประชากรศาสตร์	17
ห้องสมุดสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์	18
ห้องสมุดสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม	19
มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	
สำนักหอสมุด	20
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	
หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ	21
มหาวิทยาลัย เชียงใหม่	
สำนักหอสมุด	22
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
สำนักหอสมุด	23
มหาวิทยาลัยมหิดล	
สำนักหอสมุด (ศาลายา)	24
ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์	25
ห้องสมุดคณะเทคนิคการแพทย์	26
ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์	27
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี	28
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล	29
ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์	30
ห้องสมุดคณะเวชศาสตร์เขตร้อน ใช้ชื่อว่า "ศูนย์สารนิเทศและห้องสมุด"	31
ห้องสมุดคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	32
ห้องสมุดคณะสาธารณสุขศาสตร์	33
ห้องสมุดคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์	34
ห้องสมุดสภากาพย์ มงคลสุข (ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์)	35
ห้องสมุดสถาบันวิจัยประชากรและสังคม	36

มหาวิทยาลัยรามคำแหง	ลำดับที่
สำนักหอสมุด	37
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	
สำนักหอสมุดกลาง มศว.ประสานมิตร	38
ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย มศว.ประสานมิตร	39
สำนักหอสมุด มศว.บางเขน	40
สำนักหอสมุด มศว.บางแสน	41
สำนักหอสมุด มศว.ปทุมวัน	42
สำนักหอสมุด มศว.พลศึกษา	43
สำนักหอสมุด มศว.พิษณุโลก	44
สำนักหอสมุด มศว.มหาสารคาม	45
สำนักหอสมุด มศว.สงขลา	46
มหาวิทยาลัยศิลปากร	
ห้องสมุด ม.ศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ	47
ห้องสมุด ม.ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์	48
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	
หอสมุดคู่มือหญิง หลง อรรถกระวิสุนทร	49
หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี	50
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์	51
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	
สำนักบรรณสารสนเทศ	52
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้	
สำนักหอสมุด	53
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ	
ห้องสมุดกลาง	54
ห้องสมุดคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม	55
ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์	56

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ (ต่อ)	ลำดับที่
ห้องสมุดวิทยาลัยเทคโนโลยี อุดสาหกรรม	57
ห้องสมุดสำนักพัฒนา เทคนิคศึกษา	58
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	
สำนักหอสมุดกลาง	59
ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ อุดสาหกรรม และวิทยาศาสตร์	60
ห้องสมุดคณะ เทคโนโลยีการ เกษตร	61
ห้องสมุดคณะ วิศวกรรมศาสตร์	62
ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	63
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตธนบุรี	
ห้องสมุดกลาง	64
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	
สำนักบรรณสารการพัฒนา	65

หมายเหตุ : มหาวิทยาลัยมหิดลได้เปลี่ยนระบบการบริหารงานห้องสมุด จากระบบบริหารงานแบบเอกเทศมาเป็นแบบศูนย์รวม เมื่อเดือนมกราคม 2530 ที่ผ่านมามีแต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ยังคงใช้ห้องสมุดคณะในสังกัดมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นประชากรด้วย เนื่องจากปัญหาหนังสือค้างของห้องสมุดคณะดังกล่าวมีผลมาตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนระบบการบริหารงานแล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ในส่วนที่ 1 นี้ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับห้องสมุด จำนวนคำถาม 6 ข้อ

ตอนที่ 2 รายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารงานการทำบัตรรายการและ

จัดหมู่หนังสือ จำนวนคำถาม 15 ข้อ

ทั้งนี้ เพื่อทราบสภาพความเป็นมาของห้องสมุดและการบริหารงานการทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือของห้องสมุด อันจะมีผลต่อภาวะหนังสือค้างของห้องสมุด พอสังเขป

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหนังสือค้าง ในส่วนที่ 2 นี้ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือค้างและการดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือค้าง จำนวนคำถาม 24 ข้อ

ตอนที่ 4 รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับหนังสือค้าง จำนวนคำถาม 2 ข้อ

ทั้งนี้ เพื่อทราบสถานการณ์หนังสือค้าง สาเหตุที่ทำให้มีหนังสือค้าง การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือค้างของห้องสมุด

แบบสอบถามทั้ง 2 ส่วน เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจคำตอบ (Check List) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) สำหรับแบบตรวจคำตอบได้กำหนดข้อเลือกไว้ตั้งแต่ 3 - 8 ข้อ และสำหรับแบบมาตราส่วนประเมินค่านั้น เป็นแบบวัดปริมาณ แบ่งเป็น 5 ช่วง คือ

มากที่สุด	คิด เป็นคะแนน	5	คะแนน
มาก	"	4	"
ปานกลาง	"	3	"
น้อย	"	2	"
น้อยที่สุด	"	1	"

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้บรรณารักษ์งานทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือของห้องสมุดต่าง ๆ จำนวน 8 คน ได้แก่ บรรณารักษ์หน่วยวิเคราะห์เลขหมู่ และทำบัตรรายการหนังสือ หอสมุดกลาง ศูนย์วิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน บรรณารักษ์หน่วยวิเคราะห์ทรัพยากร หน่วยเทคนิค สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำนวน 2 คน บรรณารักษ์ ฝ่ายทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 2 คน และบรรณารักษ์ หน่วยวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ฝ่ายเทคนิค สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 2 คน ตรวจสอบ

ทดสอบ และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้ดีขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้ตอบที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 6 แห่ง ดังนี้

1. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2. ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เกวิก*
3. สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
4. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
5. ห้องสมุดวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ
6. ห้องสมุดกลางวิทยาลัยศรีปทุม

หลังจากได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่งบ้างเล็กน้อย ได้จัดส่งแบบสอบถามไปยังประชากรในขอบเขตการวิจัย จำนวน 65 แห่ง โดยเริ่มจัดส่งเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2530 ทั้งทางไปรษณีย์และจัดส่งด้วยตนเอง และมีกำหนดส่งคืนภายในวันที่ 30 กันยายน 2530 ทั้งส่งคืนทางไปรษณีย์และผู้วิจัยไปรับคืนด้วยตนเอง เมื่อครบกำหนดเวลา ยังมีห้องสมุดบางแห่งมิได้นำส่งคืนแบบสอบถามดังกล่าว จึงทำการทวงถามกลับไปยังห้องสมุดเหล่านั้น จนถึงวันที่ 30 ตุลาคม 2530 จึงได้รับแบบสอบถามคืนมา จำนวน 63 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.92 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มีทั้งในรูปแบบตารางและคำบรรยาย สำหรับแบบสอบถามส่วนที่ 1 (ตอนที่ 1 และตอนที่ 2) ใช้วิธีวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ

ใช้สูตร	P	=	$\frac{f}{N} \times 100$
	P	=	อัตราส่วนร้อยละ
	f	=	จำนวนคนที่ตอบปัญหาในแต่ละข้อ
	N	=	จำนวนคนที่ตอบปัญหาข้อนั้น ๆ

* ปัจจุบัน เปลี่ยนชื่อเป็น ห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีสังคม

สำหรับแบบสอบถามส่วนที่ 2 (ตอนที่ 3 และตอนที่ 4) ใช้วิธีวิเคราะห์โดยใช้
ค่าสถิติต่อไปนี้

1. การหาค่าร้อยละ
2. การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคำตอบแต่ละข้อ

สูตร $\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$

X = ค่าเฉลี่ยของคำตอบแต่ละข้อ

f = ความถี่

X = คะแนน (น้ำหนักประจำข้อ)

$\sum fX$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนทั้งหมดของผู้ตอบแต่ละข้อ

การตีความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคำตอบแต่ละข้อ เป็นดังนี้

$$4.66 - 5.00 = \text{มากที่สุด}$$

$$3.56 - 4.55 = \text{มาก}$$

$$2.56 - 3.55 = \text{ปานกลาง}$$

$$1.56 - 2.55 = \text{น้อย}$$

$$1.00 - 1.55 = \text{น้อยที่สุด}$$

3. การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของน้ำหนัก

คำตอบแต่ละข้อ (ประกอบ กรรณสูตร 2525 : 81)

สูตร $S.D. = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left(\frac{\sum fX}{N}\right)^2}$

$S.D.$ = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

f = ความถี่

X = คะแนน (น้ำหนักประจำข้อ)

N = จำนวนทั้งหมดของผู้ตอบแต่ละข้อ

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของน้ำหนักคำตอบแต่ละข้อเป็นการหาค่าการ
กระจายของข้อมูลโดยคำนวณหาการเบี่ยงเบนของคะแนนแต่ละคะแนนจากค่าเฉลี่ย
(ประภาวดี สิบสนธิ 2524 : 219)